

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 15. ФЕБРУАРА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 7.

УРЕЂУЈЕ А. ХАДИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

КАКО СЕ ПИШУ ДРАМЕ?

(Свршетак.)

Емил Ожје даје ову обесну изјаву: „Тражите од мене рецепат за фабрикацију комада. Немам га; али, мислим, да такав рецепат мора бити сличан рецепту, што га даје сержант регрутима за прављење тошова: „Узећеш рупу и обавићеш је бакром. Може бити да има и друго средство, које се састоји у том, да се узме бакар и да се направи у њему рупа.... То је све, што вам могу саопштити. Дометните к томе свакако још савет једнога мудраца: попијте пети чин њежним сузама и поспите четири друга чина духовитим домишљајима.“

Ернест Легувр, један од сарадника комада: „Адријене Лекуврерове,“ пише ово: „Питате ме, како се саставља позоришни комад. Почиње се с крајем. Нити Скриб, нити Дима, отац ни син, нити Ожје, ни Лабиш, ни Сарду нису никада написали првога призора, а да не би тачно знали, шта су хтели рећи у последњој сцени. За њих је полазна тачка неким начином питање: куда ћеш? Они то исходиште прихватају само онда, ако их води до крајње цели, или до средишта, што све етапе пута, па и прву, означавају. Роман је као путовање у поштанским колима. Често се станове, ноћива на путу, излази се из кола, да се посматра нека околица; врати се, да се узме на којем лепом месту доручак. Шта је то путнику? Не жури му се. За њега није главна ствар, да брзо дође, него да се путем забавља. Њему је цел и сврха — само путовање. Позоришни комад је путовање жељезничким брзим возом. Десет миља у сашату, од времена до времена десет минута по чинка за међучинове; а када машина престане звијзди, то звијзи — путник.... Уза све то има драматских ремек-дела, која не теку тако брзом темпом. Био је аутор, у кога је био не-

оспорив таленат — Молијер — који се често испомагао самовољним расплетом. Свакако морам приметити, да је било потребито, четири прве чине у „Тартфу“ написати, да му се узмогне оправити и испричати пети чин у истом комаду.“

Лудвик Халеви завршује своје рефлексије овако: „Свакако је потребно, да смо и сами највиши и да сматрамо публику највишом. Када најпре саставим себи план, онда више немам воље, да пишем тај комад.“

Писац „Гренгоара“, Теодор Банвиљ, вели међу осталим, да је у уметности: „Бенје — све; таленат — ништа,“ и да нико не зна тајну, како се пишу комади у истину лепи и од трајне вредности, јер када би се то знало, добило би свако позориште свако вече на капи 6000 франака.“

На крају ево неколико изрека из рефлексија духовитога Едуарда Паљона, писца комада: „Досадан свет.“ „Питате ме“ — вели он — „како се пише позоришни комад. Ви ћете се можда чудити мом одговору, али по најбољем свом знању и умењу, изјављујем пред Богом и људима, да о том не знам ништа ни ја, ни ви, ни нико, а још мање од — свих сам аутор комада.... Аутор више пута знаде, шта је хтео написати и шта је написао, али окладно бих се, никада не зна, како је написао. Ако писац у истину знаде, како пише и саставља, ако је збиља вештак у техници, како бива то, да напише и комад, који не ваља, а овамо је пре тога написао двадесет комада, који су успели?“

„Драмско дело је више дело инстинкта, него воље.“

По Олги Волорић прерадио

J. Xp.

Х И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Окови“,) драма у 4 чина, написао кнез А. И. Сумбатов, превео с руског М. Ђ. Глишић. Приказана први пут 11. фебруара о. г.

У пријатној и отменој праоници, коју сазида Владе-неимаре а од вештих и окретних праља прао се тога дана прљав, фамилијаран веш. Писац „Окова“, по свој прилици такођер „врло богат“ спахија, хтеде да покаже, да Руси ни мало не уступају Француузма у олаком схватању брачних дужности. Жена „врло“ богатог спахије Сергија Владимирића Волинцева нашла је за добро, да са сумњивим каваљером Ђорђем Димитријевићем Пропорјевим одбегне од свог мужа, а тај се опет утешио Олгом Николајевном Гарањином, која „живи у његовој кући“ и која је кћи (само) богате спахинице Анфисе Андрејевне Гарањине. Цела ствар би остала на том и све странке би биле задовољне, да није monsieur Ђорђе управо велики лупеж и битанга. Али те негативне врлине његове учиниле су, да се madame Nina Александровна почела кајати, што је оставила свог „врло богатог“ мужа и што је одбегла са врло неновћаним Ђорђем. Она би натраг, али, да богме, то не иде тако. Какав би повод и какав ли titulus нашла за то? У добри час се сети, да она има eigentlich и кћер, Анчицу, коју је у хитрини свога бегства случајно а можда и хотимице заборавила у мушевљевој respective очевој кући. Што год више мисли о том детету, све већма тежи за њим, док на послетку „вечити закон“ не отме маха над њом, те је гони, да своје дете види, па ако би „врло богати“ муж (онај први, прави) пристао, те би сад она и као слушкиња, као „калуђерица“, да „живи у његовој кући“, уверена да би јој у кући „врло богатог“ мужа и као таквој било боље него у досадашњим „привременим“ становима лупежа Ђорђа. Но онај „врло богати“ спахија прави је Срђа-злопоглеђа спрам ње, те не ће ни да зна за њено (рецимо) материнско осећање; он готово хвали Бога што га је оставила, иначе како би могла лепа Олга да „живи у његовој кући“! На послетку пристаје ипак, да мати види своју кћер. Састанак се уговори, да како у присуству Срђа-злопоглеђе и врло је дирљив; „вечити закон“ чини сво-

је, и ми сад немамо никаква повода, да сумњамо у искреност материнских осећаја и кћериће љубави. Али лунежу Ђорђу не иде у рачун, да се Срђа одобровољи, те да допусти (можда) да се мати и кћи чешће виде и ако је уверен да о измири између Срђе и Нине нема ни разговора. С друге стране опет осећа, да кћерин уплив на Нину сузбија његов, види, да би га се Nina ратосијала пошто-пото, зна, да онда не би имао „средстева“, да комотно живи, а како се уверио, да ни она нема више „средстава“, то науми, да се користи „конкуренцијом“ љубави између матере и оца спрам детета. Он хладнокрвно, пошто је добио корпу, „венчателну“ корпу, од Нине, каже, да ће је оставити, ако му од Срђа набави 500.000 рубаља. Срђа би тај новац лако дао, јер је „врло богат“ спахија, а дао би га и радо, кад би се Nina писмено одрекла свију права својих, наравно, што се Анчице тиче, јер других права и нема. То је и сувише! Сирота Nina — сад је жалимо и ми! — не видећи излаза из овог хоса, отрује се. Лупеж Ђорђе очисти чувства, видећи, да је свему крај, а Nina доживи пред смрт (наравно!) да види своју кћер, да је загрли, а и то, да се муж више не срди на њу. (А за што да се Срђа и срди, кад постаје удовац те се може венчати са Олгом, која после венчања вељда не ће више да „живи у његовој кући“!?)

Главних особа је пет, о њима је и било говора, остale особе су гарнитура. Дело је, да како, жалостиво, али и у најжалостивијем делу мора бити нешто хумора, да се гледаоци могу мало разглатити. Писац „Окова“ мислио је по свој прилици и ва то, кад је створио Анфису, матер Олгину, и Андреја, Анфисиног брата. Да ли му је и тај зачин испао за руком? Сумњамо. Незграпност и простачлук нису хумор, ординарне речи не утичу шаљиво. Да је те две особе изоставио, остало би му дело, до душе, још увек прљав веш, овако је и прљав и ординаран.

Приказ наших глумца и глумица био је ексактан. Свима -- mein Compliment!

М. С—К.

СИТИЦЕ.

(Шпањолска критика о Золи) У шпанској књижевности нема ни једнога, који уме тако да забавља и поучава, као што је то писац андалуског живота „Пепито Именец“ — Дон Хуан Валера, који се одликује као цртач земаљске среће и као особити идеалиста. Он је весео и доброћудан; он учи да је човек слободан, али да одговара за своја дела и да човек у души носи закон морала и да су корен и храна овога закона апсолутно, неизмерно, вечно добро, које обухвата све на свету, тако, да га наша несавршена душа само у пола разуме.

Отуд, ваља да, и нема веће разлике но што је између Валере, песника примамљивих фикција и представника етичне лепоте, и Золе, апостола нове школе и писца зоолошких и патолошких студија. Романи Дон Хуана Валере најчистија су уживања, врело религије и философије, практичност и теорије.

Спесатељка шпањолска Дона Емилија Пардо Базан написала је дело у прилог Золином натурализму. То је дело подстакло Валеру, да јој напише одговор, који је под насловом: „Aríntes sobre el nuevo arte de escribir“ изашао у девет чланака у часопису „Revista de Espana“, а затим у засебној свесци. Валера у овоме делу не напада шпањолски натурализам, јер је Шпањолац спиритуалиста оптимиста и приступан романтици, већ напада француски романтизам, који је материјалистичан, пессимистичан и фаталистичан. — Што Зола за предмет својим романима узима оно, што се сваки дан дешава и у томе тражи баш оно, што је искро и гадно: у томе Валера види знак опадања. Ту нам, на пример, износи шпанску романсу, која је све до тле напредовала док се забављала Педом, Дон Монцом и др., али чим је залутала у романтизам, чим је почела опевати пијанице и разбојнике, она је пала у блато. По мишљењу Валерином роман је епска појезија пессимизма и очајања. Зола сматра друштво и човека као машину, да нема душе ни слободне воље и не признаје никакву ни философску ни религиозну веру. Валера је на својој застави написао: „Уметност уметности ради.“ Он је у уметности аристократа у најбољем смислу ове речи; у најбољем смислу ове речи; у својој борби са Золом он се не служи золинским оружјем, већ дивним, финим хумором и енграгом.

Осуђујући најодлучније Золу због његовог натурализма, Валера позива све своје другове, који носе исту заставу, коју и он, да се одупру појединим нападима на класичност шпанске појезије и да јој не дају да залута у брлог, из кога је поникао одвратни Золин натурализам.

А говорећи посебице о шпанском роману рекао је: „Шпански геније светлији је некад у роману. Тај је геније створио роман над романима, створио је „Дон Кихота“. Он је родио „Амадиса“ и „Целестину“; он је засадио прву клипу историског романа у „Guerras civiles de Granada“ у Велегасову „Abenseiraj-y“ и др. Али поред свега тога у нашем столећу шпански геније, онај геније, који је у старокласичном роману у чудесима народне појезије био несравњив, а на позоришним даскама величанствен — изостао је од других народа, од Енглеза, Француза, Италијанаца и Немаца у лирици и епској појезији, а на крају од Француза и Немаца у балади.“ .

(Кинески бербери.) Колико су бербери „небеског царства“ заузети својом вештином, пашће у очи сваком, ко их само види. Они носе са собом лаворчић, пешкир, и један суд с врућом водом и саун. Тако опремљени иду они улицама, па ако се ко хоће да брије, он га само заустави на улици, онда он намести столицу на каквом згодном месту, посади муштерију, обрије му главу, очисти уши, очешља и помаже обрве и то све за 10 новчића у нашем новцу.

По свршеном послу продуже они даље ви-
чући: „Фијан!“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У четвртак 16. (28.) фебруара с новом по-
делом улога први пут: „Ђаволови записници“. Драма у 3 чина, написали Араго и Вернон, пре-
вео Милан Видуловић.

У суботу 18. фебруара (2 марта) први
пут: „Поп Доброслав“. Слика из српског на-
родног живота у 4 чина, с певањем, по туђој
мисли написао П. Адамов, музика од Х. Дубека.

У недељу 19. фебруара (3. марта): „Сеоска
лола.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем и
играњем, за српску позорницу удесио Ст. Деска-
шев, музика од Д. Јенка. (Гђа М. Вуја као гост.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

7. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.У претплати 6.

У Новоме Саду, у среду 15. (27.) фебруара 1895.

ПРВИ ПУТ:

МАЈКА.

Шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Ст. Дескашев. — Редитељ Добриновић.

ОСОБЕ:

Грофица Сремска	— — —	С. Вујићка.	
Емил њезин унук	— — —	Спасић.	
Барон Виљем Еркењи, пуковник у пензији	— — —	Лукић.	
Коломан,	ј	његови рођаци	— Марковић.
Ружица,	ј	— С. Бакаловићка.	
Каролина Тимар управитељка женског завода	— — —	Т. Лукићка.	
Марта	— — — —	М. Марковићка.	
Константин Тодорка, професор	Добриновић.		
Серафина Штручова	— —	К. Тодосићка.	

Коста, умировљени војни свештеник	— — — — —	Николић.
Флора Балшаји	— — — —	Д. Весићева.
Јованка Кенеди	— — — —	З. Ђуришићева.
Вилма Ерши	— — — —	Љ. Душановићка.
Берта Вилкеји	— — — —	Ј. Весићева.
Маргита Аба	— — — —	Д. Васиљевићка.
Катица Керестурн	— — — —	Д. Туџаковићева.
Галамбошка, газдарница грофчина	— — — — —	К. Жикићка.
Собар	— — — — —	Стевановић.

Одгојитељице у заводу, ученице. Први чин догађа се у женском заводу, друга два у морском купатилу.

Због ногреба Његовог ц. и кр. Височанчтва надвојводе Албрехта није било јуче представе. С тога се приказује овај за јуче заказани комад данас.

Улазне цене: Ложа у партеру: 6 фор. — Ложа у I. спрату: 5 фор. 50 нов. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 1 фор. 20 нов. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 1 фор. — Седиште од VII.—XII. реда 80 нов. — Седиште на балкону у I. реду: 1 фор. 20 нов. — Седиште на балкону у II. реду: 80 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 50, за ћаке 30 нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40 нов. У II. реду 30 нов. — Стajaњe 40 нов. — Стajaњe на I. галерији: 30 нов. — на II. 20 нов.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Болесна: Ј. Добриновићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10 сахата у вече.